

FETÜSÜN CİNSİYETİNİN ANNELİK ROLÜNE VE GEBELİĞE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERE ETKİSİ*

Ayşe KOYUN¹ Şengül DEMİR²

ÖZET

Bu araştırma, fetüsün cinsiyetinin annelik rolüne ve gebeliğe ilişkin düşüncelere etkisini belirlemek amacıyla yapılmış tanımlayıcı bir çalışmadır. Araştırma 1-31 Ocak 2012 tarihleri arasında Akşehir’de bulunan birinci ve ikinci basamak sağlık merkezlerinden ulaşılan araştırmaya katılmayı kabul eden 120 gebe kadınla yürütülmüştür. Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan anket formu kullanılarak toplanmıştır. Veriler yüzdeler olarak değerlendirilmiştir. Kadınların yaş ortalaması 26.1±5.2 bulunmuştur. Kadınların %35’i ilkokul mezunu, %46.7’sinin eşi lise mezunu, %91,7’si ev hanımı, %57,5’i çekirdek aileye sahiptir. Gebelerin %76,7’sinin gebeliği planlı, %39,2’sinin ilk gebeliğidir. Kadınların %40’ı erkek bebeği olacağını bilmektedir. Gebelerin %21.7’si fetüsün cinsiyetinin gebeliği devam ettirme isteğini değiştireceğini belirtmiştir. Kadınların %88,3’ü fetüsün istenilen cinsiyette olmamasının nedenini kadere bağlarken, %57,5’i fetüsün cinsiyetini öğrenmek istememiştir. Annenin bebek sahibi olmadan önce annelik rolünü benimsemesi doğum sonrası uyumu da kolaylaştıran bir etkidir. Fetüsün cinsiyeti önlem alınması gereken bir problem değildir, toplum tarafından da böyle algılanmamalıdır. Cinsiyet eşitliği konusunda sağlık çalışanları öncelikle bebek bekleyen gebeleri, aileleri ve tüm toplumu bilinçlendirmeye çabalamalıdır.

Anahtar Kelimeler: Annelik Rolü, Cinsiyet, Fetüs, Gebelik

*Bu araştırma, 19-21 Nisan 2013 tarihlerinde, 12. Ulusal Hemşirelik Öğrencileri Kongresi’nde poster bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Selçuk Üniversitesi, Akşehir Kadir Yallagöz Sağlık Yüksekokulu, Öğretim Görevlisi Doktor

² Selçuk Üniversitesi, Akşehir Kadir Yallagöz Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik 4. Sınıf Öğrencisi

İletişim / Corresponding Author: Ayşe KOYUN

Tel: 0 332 813 0572, **e-posta:** ayse.koyun@hotmail.com

Geliş Tarihi / Received : 26.03.2013

Kabul Tarihi / Accepted: 11.09.2013

THE EFFECT OF THE SEX OF THE FETUS ON THE ROLE OF MOTHERHOOD AND THE IDEAS CONCERNING PREGNANCY

ABSTRACT

This study carried out to determine the effect of the sex of the fetus on the role of motherhood and the ideas concerning pregnancy. Research in Akşehir 1-31 January 2012, the first- and second-line health care centers reached 120 pregnant women who agreed to participate in the study was carried out. Data were collected using a questionnaire prepared by the researchers. Data evaluated as percentage. The average age of the women was 26.1 ± 2.5 . 35% of the women were primary school graduates, 46.7% were high school graduates, 91.7% percent were housewives, 57.5% have nuclear family. 76.7% of the pregnant women were of planned pregnancy, 39.2% were the first of gestation. 40% of women knew that male infants. 21.7% of the pregnant women were of the sex of the fetus change the stated desire to continue the pregnancy. 88.3% of the pregnant women thirds of the desired sex of the fetus why there is connecting destiny, 57.5% did not want to know the sex of the fetus. Adopt the role of motherhood pregnant before having a baby after birth is a factor that facilitates harmony. Sex of the fetus is not a problem to take action, should not be perceived as such by the community. Primarily on gender equality expectant pregnant women health workers, their families and the whole society should try to raise awareness.

Key Words: The Role of Motherhood, Sex, Fetus, Pregnancy

GİRİŞ

Kadınların tarihsel süreç içerisinde farklı roller üstlendikleri bilinmektedir. Çoğu zaman erkeğe bağımlı olarak algılanan bu roller içerisinde en kabul görüleninin, annelik olduğu aktarılmaktadır (1). Hemen her toplumda kadınlara gebe olma ve annelik rolünü üstlenme konusunda baskı yapılmaktadır (2).

Annenin sağlığı, doğacak çocukların ve ailenin sağlığı açısından önemlidir (3). Gebelik döneminde meydana gelen değişiklikler, önemli bir yük ve stres oluşturmaktadır (4). Bu değişiklikler, gebelik döneminde psikososyal tepkilerin kaynağını oluşturmaktadır (5).

Gebeliğe uyum sürecini farklı değişkenler etkilemektedir. Gebenin daha önce anneliğe hazırlayıcı olarak oynadığı roller, çevresinde bulunan olumlu ve olumsuz rol modelleri, gebeliğin planlanmış olması, gebelik ve doğum konusunda yeterli ve doğru bilgiye sahip olması, sahip olduğu sosyo-ekonomik koşullar ve benlik kavramı bu değişkenlerden bazılarıdır (6). Gebelik süreciyle birlikte ebeveynlerin çocuk sahibi olma arzuları daha da güçlenir. Bu dönemde fetüs ile ebeveyn arasında iletişim bağı gittikçe pekişir (7). Özellikle doğum sonrası ilk dakikalar, ilk saatler ve ilk günler anne-bebeğin yeni durumlara uyumlarını etkileyen kritik dönemlerdir (8). Eşlerin birbiriyle uyumları, ebeveynlere karşı sağlık bakım sunanların tutumları, doğumdan önceki pozitif deneyimler, doğumdan sonraki ayrılıkların kısa olması, gebeliğin planlanmış olması ve hatta bebeğin cinsiyeti bile ebeveyn-bebek ilişkisini kuvvetlendirebilmektedir (7).

Bebeğin cinsiyeti nedeniyle istenmemesi cinsiyet seçimini akla getirmektedir. Medikal olmayan nedenlerle yapılan cinsiyet seçimi; ailelerin sahip olmadıkları bir cinsiyetten çocuk sahibi olmak istemesi (family balancing reasons), ailenin ölen çocuğunun yerine aynı cinsten başka bir çocuk istemesi ya da sosyal, kültürel ve ekonomik nedenlerle bir cinsiyet (genellikle erkek lehine) yönünde tercih kullanılmasıdır (gender preference reasons) (9). Cinsiyet, insanı insan yapan özelliklerden yalnızca biridir, hastalık değildir. Bu nedenle de doğum öncesi dönemde belirlenerek önlem alınması gereken bir özellik de olamamalıdır (10).

Kadının toplumsal konumundaki düşüklük cinsiyet seçim talebini arttırmakta ve bu da ayrımcılığı körüklemektedir (11). Sınırlı kaynakların bu amaçlar için kullanılması adaletsizlik olarak görülmelidir. Bu çalışmada gebelerin bekledikleri bebeğin cinsiyetinin erkek ya da kız olmasının annelik rollerini ve gebeliğe ilişkin düşüncelerini etkileyip etkilemediğini değerlendirmek amaçlanmıştır.

GEREÇ ve YÖNTEM

Araştırma 1-31 Ocak 2012 tarihleri arasında Akşehir’de bulunan birinci ve ikinci basamak sağlık merkezlerine gelen ve araştırmaya katılmayı kabul eden 120 gebe kadınla yürütülmüştür. Veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan anket formu kullanılarak toplanmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Veriler frekans dağılımları ve Ki-kare testi ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan gebelerin sosyodemografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir. Araştırma kapsamına alınan gebelerin tümü evlidir ve yaş ortalamaları 26.1 ± 5.2 bulunmuştur. Gebelerin %35’i ilkokul mezunu, %46,7’sinin eşi lise mezunudur. Gebelerin %91,7’si ev hanımı, %57,5’i çekirdek ailede yaşamaktadır. Kadınların %39,2’sinin ilk gebeliği, %33,3’ünün bir tane çocuğa sahiptir, %23,3’ü bir tane düşük yapmıştır (Tablo 1).

Gebelerin %76,7’si gebeliğini planlamıştır. Kadınların %36,7’si gebeliğini planlamada bebeğin cinsiyetinin etkisinin olmadığını belirtmiştir. Kadınların %40’ının bebeği erkektir ve %75,8’i bebeğin cinsiyetini eşine ve çevresine söylemekten mutluluk duyduğunu, %78,3’ü bebeğin cinsiyetinin gebelik isteğini değiştirmediğini belirtmektedir. Kadınların %88,3’ü bebeğin istenilen cinsiyette olmamasının nedenini kadere bağlarken, %57,5’i bebeğin cinsiyetini öğrenmek istememekte, %86,7’si istediği cinsiyetteki bebeğe sahip olana kadar doğum yapmayı düşünmektedir. Kadınların %81,7’si bebeğin cinsiyetinin bebeğin geleceğini etkilemediğine inanırken, %97,5’i istemediği cinsiyette bebeğinin olacağını öğrendiğinde gebeliğini sonlandırmayı düşünmediğini, %75’i gebelik kararlarında kız çocuğunun etkisinin olmadığını belirtmiştir. Kadınların %80,8’i doğum sonrası kendini iyi hissetmede bebeğin cinsiyetinin önemi olmadığını, %46’sı toplumun bebeğin cinsiyetinin erkek olmasından yana olduğunu düşündüğünü, %90,8’i bebeğin cinsiyetinin eşinin ve çevrenin kendisine olan davranışlarını etkilemediğini, %99,2’si bebeğin cinsiyetinin bebeğe vereceği bakımı etkilemediğini düşünmektedir (Tablo 2).

Tablo 1. Gebelerin Sosyodemografik Özellikleri

Özellik		S	%
Öğrenim durumu	Okuryazar değil	2	1,7
	Okuryazar	1	0,8
	İlkokul mezunu	42	35,0
	Ortaokul mezunu	41	34,2
	Lise mezunu	25	20,8
	Üniversite mezunu	9	7,5
Eşinin öğrenim durumu	Okuryazar değil	1	0,8
	İlkokul mezunu	27	22,5
	Ortaokul mezunu	20	16,7
	Lise mezunu	56	46,7
	Üniversite mezunu	16	13,3
Çalışma durumu	Memur	6	5,0
	İşçi	3	2,5
	Ev hanımı	110	92,5
Eşinin çalışma durumu	Çalışmıyor	13	10,8
	Çiftçi	11	9,2
	Memur	18	15,0
	Serbest meslek	78	65,0
Aile tipi	Çekirdek aile	69	57,5
	Geniş aile	51	42,5
Yaşadığı yer	Köy	45	37,5
	İlçe	75	62,5
Kaçıncı gebeliği	1	47	39,2
	2	38	31,7
	3	17	14,2
	4 ve üstü	18	14,9
Yaşayan çocuk sayısı	Yok	62	43,4
	1	40	33,3
	2	19	15,8
	3 ve üzeri	9	7,5
TOPLAM		120	100,0

Tablo 2. Gebenin Annelik Rolüne ve Gebeliğe İlişkin Düşünceleri ile Gebeliğe İlişkin Bilgiler

		S	%
Bebeğin cinsiyeti	Kız	36	30,8
	Erkek	48	40,0
	Bilmiyor	35	29,2
Gebelik planlı mı?	Evet	92	76,7
	Hayır	28	23,3
Bebeğin cinsiyetinin çevreye söylenme durumu	Söylemeye çekiniyor	6	5,0
	Söylemekten mutlu oluyor	91	75,8
	Başkasının düşüncesini önemsemiyor	23	19,2
Bebeğin cinsiyeti gebeliği devam ettirme isteğini değiştirir mi?	Evet	26	21,7
	Hayır	94	78,3
Bebeğin istenilen cinsiyette olmamasının nedenini neye bağlar?	Kadere	106	88,3
	Kendine	1	2,5
	Eşine	11	9,2
Cinsiyeti belirleme isteği	Evet	51	42,5
	Hayır	69	57,5
İstedığı cinsiyetteki bebeğe sahip olana kadar doğum yapma düşüncesi	Var	15	13,3
	Yok	104	86,7
Bebeğin cinsiyeti bebeğin geleceğini etkiler mi?	Evet	22	18,3
	Hayır	98	81,7
Gebeliği sonlandırma isteği	Evet	3	2,5
	Hayır	117	97,5
Gebelik kararında kız çocuğu varlığının etkisi	Evet	30	25,0
	Hayır	90	75,0
Doğum sonrası kendini iyi hissetmede bebeğin cinsiyeti önemli midir?	Evet	23	19,2
	Hayır	97	80,8
Toplumun cinsiyet tercihi sizce nedir?	Kız	15	34,3
	Erkek	56	65,7
Bebeğin cinsiyeti çevrenin davranışlarını değiştirdi mi?	Evet	11	9,2
	Hayır	109	90,8
Bebeğin cinsiyeti bakımını etkiler mi?	Evet	1	0,8
	Hayır	119	99,2
TOPLAM		120	100,0

Yapılan istatistiksel analizde gebenin öğrenim durumu ile gebelik sayısı, aile tipi, kadının çalışma durumu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Annenin yaşı ile gebelik sayısı, gebeliğin planlanması, bebeğin cinsiyetini rahatça söyleyebilmesi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Annenin yaşı ile istediği cinsiyette bebeğe sahip olana kadar doğum yapmayı düşünmesi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Annenin öğrenim durumu ile bebeğin cinsiyetini bilmenin gebeliğe bakışını etkilemesi, bebeğin cinsiyetini belirleme isteği, gebeliği planlama ve bebeğin cinsiyetini rahatça söyleme arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Annenin çalışma durumu ile gebeliği planlama ve bebeğin cinsiyetini belirleme isteği arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$). Aile tipi ile annenin istediği cinsiyetteki bebeğe sahip olana kadar doğum yapmayı düşünmesi arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p>0.05$).

TARTIŞMA

Günümüzde gerçekleşen gebeliklerin yaklaşık yarısının beklenmedik gebelik olduğu belirtilmektedir (12,13). Yaptığımız bu çalışmada gebelerin %76,7'si gebeliğini planlamıştır ve %39,2'sinin ilk gebeliğidir. Gebelerin %80,8'i doğum sonrası kendini iyi hissetmede bebeğin cinsiyetinin önemli olmadığını belirtmiştir. Başka bir çalışmada ise bebeğin istenilen cinsiyette doğmasının olumlu duyguları artırdığı bulunmuştur (14). Çalışmamızda gebelerin yarısından fazlası (%57,5) çekirdek aileye sahipken, yalnızca %7,5'i üniversite mezunudur. Ankara il merkezinde bir sağlık ocağı bölgesinde 0-11 aylık bebekleri olan annelere yapılan çalışmada çekirdek aile tipinde olanların oranı %77,7 (15), Hacettepe Üniversitesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi Sosyal Pediatri Ünitesine çocuk sağlığı izlemi için getirilen 3-24 haftalık sağlıklı bebeklerin annelerine yapılan çalışmada ise annelerin %89,4'nün üniversite mezunu olduğu bulunmuştur (16). İl merkezinde yaşayan bireylerin öğrenim düzeylerinin ve çekirdek ailelere sahip olmalarının bu sonuçları etkilediği düşünülmüştür.

Araştırmamızda yapılan istatistiksel analizde öğrenim durumu ile gebelik sayısı arasında anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Başka bir çalışmada da annenin eğitim durumunun artmasıyla sahip olunan çocuk sayısının azaldığı gösterilmiştir (17). Araştırmamızda gebelerin çoğunluğu bebeğin cinsiyetinin eşinin ve çevrenin kendisine olan davranışlarını etkilemediğini (%90,8) bununla beraber bebeğin cinsiyetini eşine ve çevresine söylemekten mutluluk duyduğunu (%75,8) belirtmiştir.

Yapılan çalışmada bebeğin cinsiyetinin öğrenilmesi ile eşinde ve/veya eşinin ailesinde

tutum değişikliği olanlarda, olmayanlara göre postpartum depresyon tanısı alma sıklığı anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (18). Çalışmamızda gebelerin hemen hepsi (%97,5) istemediği cinsiyette bebeğinin olacağını öğrendiğinde gebeliğini sonlandırmayı düşünmediğini belirtmiş ve yine her dört gebeden üçü gebelik kararlarında kız çocuğunun etkisinin olmadığını ifade etmiştir. Ancak bu konuda suiistimal olaylarının yaşanabileceği göz ardı edilmemelidir. Bazı ülkelerde ultrasonografi, bebeğin cinsiyetini belirlemek amacıyla kullanılmakta ve bebeğin cinsiyetine göre gebelik sonlandırılabilir (19). Bu durumun yaşandığı ülkelerden birisi Hindistan'dır. Örneğin Hindistan'da bebeğin cinsiyeti intrauterin dönemde belirlenerek kız çocuklarının yaşama hakkı daha doğmadan elinden alınmaktadır (20). Araştırmamızdaki gebelerin %88,3'ü bebeğin istenilen cinsiyette olmamasının nedenini kadere bağlarken, başka araştırmalarda doğumda cinsiyet oranı, hem biyolojik ve hem de çevresel faktörlerden etkilendiği belirtilmiştir (21-23).

Araştırmamızda gebelerin nerdeyse tamamı (%99,2) bebeğin cinsiyetinin bebeğe vereceği bakımı (emzirme, bebeğini sevme, alt değiştirme vb.) etkilemediğini düşünmektedir. Turgut Özal Tıp Merkezi Kadın Hastalıkları ve Doğum Servisi'nde doğum yapan kadınlara yapılan araştırmada da bebeğin cinsiyeti ile anne sütüne başlama gibi bebeğe verilen bakım arasında bir ilişki bulunamamıştır (24).

Annenin bebek sahibi olmadan önce annelik rolünü benimsemesi doğum sonrası uyumu da kolaylaştıran bir etkidir. Bebeğin cinsiyeti önlem alınması gereken bir problem değildir, toplum tarafından da böyle algılanmamalıdır. Sağlıklı toplum isteniyorsa, gebelik sürecinde gebelere destek olunmalı ve gebeler bu doğal yolcululuklarında bebeklerinin cinsiyetleri ile ilgili olarak gereksiz problemlerle rahatsız edilmemelidir. Bu konuda herkesin yapabileceği bir şeyler olabilir. Vücudun taşıdığı yükü ağırlaştırmayı bir kenara bırakıp sorumluluk almaktan çekinilmemelidir. Cinsiyet eşitliği konusunda sağlık çalışanları öncelikle bebek bekleyen gebeleri, aileleri ve tüm toplumu bilinçlendirmeye çabalamalıdır. Gelecek hepimizindir.

KAYNAKLAR

1. Tortumluoğlu G, Okanlı A, Erci B. Gebelerin Aile Ortamını Algılamaları İle Öz Bakım Gücü Arasındaki İlişki. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2003; 6(1): 24-36.

2. Beydağ KD, Mete S. Prenatal Kendini Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlik Ve

Güvenirlilik Çalışması. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 2008; 11(1), 16-24.

3. Sözeri C, Cevahir R, Şahin S, Semiz O. Gebelerin Gebelik Süreci İle İlgili Bilgi Ve Davranışları. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2006; 1(2): 92-104.

4. Ayvaz S, Hocaoğlu Ç, Tiryaki A, Ak İ. Trabzon İl Merkezinde Doğum Sonrası Depresyon Sıklığı Ve Gebelik İlişkili Demografik Risk Etmenleri. Türk Psikiyatri Dergisi 2006; 17(4): 243-51.

5. Gümüş AB, Çevik N, Hyusni SH, Biçen Ş, Keskin G, Malak AT. Gebelikte Benlik Saygısı Ve Beden İmajı İle İlişkili Özellikler. Anatol J Clin Investig 2011; 5(1): 7-14.

6. Davis DC. The Discomforts Of Pregnancy. J Obstet Gynecol Neonatal Nurs 1996; 25(1): 73-81.

7. Manav G, Yıldırım F. Term Ve Preterm Bebek Annelerinin Bebeklerini Algılama Durumları. Cumhuriyet Tıp Dergisi 2010; 32: 149-57.

8. Yıldırım G, Gökyıldız Ş. Sağlıklı Bebeğe Sahip Olamayan Ailelerin Yaşadığı Psikososyal Sorunlar. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2004; 7(3): 74-82.

9. World Health Organization, 2013. Sex Selection and Discrimination <http://www.who.int/genomics/gender/en/index4.html>. Erişim: 25.01.2013.

10. Şirin A (ed.), Vural G. Kadın Sağlığı. Kadın Sağlığı Alanında Etik Konular. Bedray Yayıncılık, İstanbul – 2008. ss:46-49.

11. Koyun A, Büken NÖ. Bir Eşitlik Ve Yaşama Hakkı İhlali: Cinsiyet seçimi. International Journal of Human Sciences 2013; (10)1: 34-46.

12. Henshaw SK. Unintended Pregnancy In The United States. Family Planning Perspectives 1998; 30(1): 29-46.

13. Cubbin C, Braveman PA, Marchi KS, Chavez GF, Santelli JS, Gilbert BJ. Socioeconomic And Racial/Ethnic Disparities In Unintended Pregnancy Among Postpartum Women In California. Matern Child Nursing 2002; 6(4): 237-46.

14. Manav G, Yıldırım F. Term Ve Preterm Bebek Annelerinin Bebeklerini Algılama Durumları. Cumhuriyet Tıp Dergisi 2010; 32: 149-57.

15. Yıldız A, Emine Baran E, Akdur R, Ocaktan E, Kanyılmaz O. Bir Sağlık Ocağı Bölgesinde 0-11 Aylık Bebekleri Olan Annelerin Emzirme Durumları Ve Etkileyen Faktörler. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası 2008, 61(2): 61-7.

16. Kondolot M, Yalçın S, Yurdakök K. Sadece Anne Sütü Alım Durumuna Etki Eden Faktörler, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2009; 52: 122-7.
17. Koçkaya T, Can E, Bülbül A, Uslu S, Arslan S, Kıray Baş E. Bir Yeni Doğan İzlem Polikliniğinde İzlenen Bebeklerin Ve Ailelerinin Özellikleri. Çocuk Dergisi 2009; 9(4): 176-80.
18. Özdemir S, Marakoğlu K, Çivi S. Konya İl Merkezinde Doğum Sonrası Depresyon Riski Ve Etkileyen Faktörler. TAF Preventive Medicine Bulletin 2008; 7(5): 391-98.
19. Gölpınar S, Arda B. Tıbbi Etik Açısından Doğum Öncesinde Cinsiyet Belirlenmesi. Türkiye Klinikleri Tıbbi Etik 1995; 2(3): 85-9.
20. Grant VJ. Sex Predetermination And The Ethics Of Sex Selection. Human Reproduction 2006; 21(7): 1659-61.
21. Peterka M, Peterkova R, Likovsky Z. Chernobil: Prenatal Loss Of Four Male Fetuses In The Czech Republic. Reprod Toxicol 2004; 18: 75-9.
22. Figa-Talamanca I, Tarquini M, Lauria L. Is It Possible To Use Sexratio At Birth As Indicator Of The Presence Of Endocrine Disruptersin Environmental Pollution? G Ital Med Lav Ergon 2003; 25: 52-53.
23. James WH. The Human Sex Ratio. Human Biology 1987; 59: 721-2.
24. Çetin F, Güneş G, Karaoğlu L, Üstün Y, Turgut Özal Tıp Merkezinde Doğum Yapan Annelerin Doğum Öncesi Bakım Alma Ve Emzirmeye Başlama Durumları Ve Etkileyen Faktörler. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2005; 12(4): 247-52.